

MONIKA FOLTYN-ZARYCHTA

DOBRA PRYWATNE A DOBRA PUBLICZNE W MIĘDZYPOKOLENIOWYCH DECYZJACH INWESTYCYJNYCH

Słowa kluczowe: inwestycje międzygeneracyjne, dobra publiczne, efektywność

Keywords: intergenerational investment, public goods, effectiveness

Klasyfikacja JEL: G31, H43

Wprowadzenie

Podjęcie decyzji inwestycyjnej, zarówno na gruncie oceny finansowej, jak i ekonomicznej, wymaga przeprowadzenia wyceny efektów inwestycji i zestawienia ich z nakładami. Dla sposobu wyceny istotne jest wprowadzenie podziału na dobra publiczne i prywatne.

Cechy dóbr prywatnych sprawiają, że mogą one podlegać efektywnej alokacji za pomocą mechanizmu rynkowego, w związku z czym cena rynkowa prawidłowo odzwierciedla ich wartość. Natomiast w odniesieniu do dóbr publicznych rynek nie spełnia prawidłowo funkcji wyceny, w związku z czym niezbędne jest zastosowanie wyceny quasi-rynkowej – poszukiwania wyznaczników preferencji, np. na rynkach dóbr powiązanych lub poprzez wycenę za pomocą rynku hipotetycznego.

Uznać można, że dla krótkiego okresu powyższy podział znajduje odzwierciedlenie w najczęściej stosowanych metodach oceny – finansowych i ekonomicznych.

Kryteria finansowe, takie jak NPV oraz związane z nim mierniki finansowej efektywności opierają się bezpośrednio na danych z systemu rachunkowości, odzwierciedlającego ceny rynkowe, co powoduje, że spełniają poprawnie swoją funkcję dla większości projektów komercyjnych, których nakłady i efekty oddziałują w sferze dóbr prywatnych.

Kryteria ekonomiczne natomiast, stosowane na przykład w analizie kosztów–korzyści, uwzględniają dodatkowo nieefektywność rynków, umożliwiając włączenie do oceny również dóbr publicznych niepodlegających samoistnej wymianie rynkowej.

Wydłużając czas analizy do perspektywy wielopokoleniowej, liczonej w dziesiątkach bądź setkach lat, prawa własności dóbr prywatnych nie mogą być równie jednoznacznie zdefiniowane, jak dla krótkiej perspektywy.

Warto zatem podjąć próbę postawienia hipotezy, iż w perspektywie międzypokoleniowej podział na dobra publiczne i prywatne powinien zostać zakwestionowany. Podział na dobra publiczne i prywatne w długiej perspektywie traci na znaczeniu ze względu na wymianę pokoleniową – dobra prywatne (o określonych cechach) stają się własnością wielu generacji, co sprawia, że powinny być ujmowane w ocenie opłacalności w taki sam sposób, jak dobra publiczne. Co za tym idzie, adekwatność metod finansowych do oceny tego typu projektów jest mocno ograniczona.

W artykule dokonana została teoretyczna analiza zmian cech decydujących o definiowaniu dóbr jako prywatnych lub publicznych przy wydłużaniu perspektywy czasowej z jednopokoleniowej na wielopokoleniową. Celem badawczym jest również określenie wpływu tych zmian na ocenę efektywności międzygeneracyjnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Kryterium czasu w działalności inwestycyjnej – inwestycje wewnątrzgeneracyjne i międzygeneracyjne

Inwestycje rzeczowe są działaniami długoterminowymi ze swej natury. Cykl życia inwestycji liczony jest czasem w dziesiątkach lat, w szczególności w przypadku inwestycji infrastrukturalnych czy inwestycji związanych z ochroną środowiska i zmianami klimatycznymi¹.

Ponieważ w podobnych przypadkach cykl życia inwestycji przekracza okres życia jednego pokolenia, zdefiniować można takie projekty jako inwestycje międzygeneracyjne, które w artykule określane będą też zamiennie mianem inwestycji długoterminowych, w przeciwieństwie do inwestycji obejmujących swoim zakresem jedno pokolenie, czyli wewnątrzpokoleniowych, krótkoterminowych.

Inwestycja międzygeneracyjna nie posiada jednej definicji. Można odnosić ją do działań obejmujących pokolenia jeszcze nienarodzone². Innym kryterium może być przyjęcie, że rozważana inwestycja wpływa na dobrobyt osób, które same nie mogą podjąć decyzji (np. niepełnoletnich). Granica generacyjna określana może być na podstawie długości trwania jednego pokolenia, czyli średniego odstępów czasu między kolejnymi generacjami, ustalane na podstawie przeciętnego wieku matek i ojców³. Jeśli okres ten to przeciętnie

¹ Przykładowo Komisja Europejska w Przewodniku do Analizy Kosztów i Korzyści Projektów Inwestycyjnych zaleca przyjmowanie okresu 30 lat w analizie projektów dotyczących wody i środowiska oraz kolei, a 25 lat dla sektora energetycznego oraz dróg, lotnisk i portów. Raport Sterna z kolei dotyczy zmian związanych z ochroną klimatu, gdzie konsekwencje działań sięgają stu i więcej lat. Por. *Przewodnik do Analizy Kosztów i Korzyści Projektów Inwestycyjnych: Fundusze Strukturalne, Fundusz Spójności oraz Instrument Przedakcesyjny*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej 2008, s. 39, *Stern Review: The Economics of Climate Change*, 2006, www.sternreview.org.uk, s. xii.

² Por. E. Thibault: *Dynamic efficiency and intergenerational altruism*, "Review of Economic Dynamics", 2008, No 11, s. 679–687.

³ Por. *Słownik demograficzny*, PWN, Warszawa 1966, s. 85.

25–30 lat, to każda decyzja inwestycyjna, której efekty przekraczają powyższy okres może być określona jako międzypokoleniowa⁴.

Podjęcie decyzji przekraczających czas trwania jednej generacji wiąże się z licznymi problemami, które podzielić można na trzy grupy:

- problemy sposobu traktowania przyszłych generacji – zakresu praw i obowiązków obecnego pokolenia względem przyszłych generacji (obecne pokolenie ogranicza własny dobrobyt na rzecz przyszłych pokoleń, obecne pokolenie podejmuje decyzje wpływające na przyszłe generacje, które jeszcze nie istnieją i nie mogą stanowić o własnej przyszłej kondycji),
- problemy niepewności długofalowych oddziaływań inwestycji i ich fizycznego pomiaru,
- problemy wyceny odległych w czasie efektów inwestycji w odniesieniu do samej ich wyceny, a także porównania z bieżącymi nakładami (problem dyskontowania międzypokoleniowego).

W odniesieniu do problemu wartościowania efektów istotne pytanie dotyczy stopnia, w jakim można oprzeć się na wycenie rynkowej w odniesieniu do inwestycji międzypokoleniowych, a problem ten w głównej mierze odnosi się do braku efektywności rynków, m.in. występowania dóbr publicznych.

Dobra publiczne i dobra prywatne w ocenie efektywności inwestycji krótkoterminowych – wewnątrzgeneracyjnych

Dobra prywatne i publiczne różnią się szeregiem cech, które determinują poprawność ich rynkowej wyceny.

Dobra publiczne według D. Pearce i E.B. Barbiera odznaczają się:

- brakiem rywalizacji w konsumpcji – rywalizacja polega tu na założeniu, że konsumpcja jednego podmiotu może być zwiększona jedynie kosztem konsumpcji innego podmiotu. Cechą dóbr publicznych jest możliwość korzystania z dobra przez wiele osób bez zmniejszania korzyści osiągniętych przez poszczególnych, dotychczasowych użytkowników. Marginalny koszt dostarczenia dobra publicznego kolejnej osobie wynosi zero⁵,
- brakiem możliwości wykluczenia z konsumpcji – wykluczenie odnosi się do możliwości wyeliminowania z konsumpcji innych podmiotów (zależy od cech fizycznych dobra oraz dostępnych technologii i uwarunkowań prawnych).

⁴ Wspomnieć należy, że istnieją różne modele objaśniające oddziaływanie międzypokoleniowe. Zakładają one np. generacje oddzielne, nie zachodzące na siebie (*non-overlapping generations*), generacje nakładające się (*overlapping generations*) oraz jednostki żyjące w nieskończoność (*infinitely lived individuals*). Por. H. Steiner, P. Vallentyne: *Libertarian Theories of Intergenerational Justice*, [w:] *Intergenerational Justice*, red. A. Gosseries, L.H. Meyer, Oxford University Press, Oxford 2009, s. 50–76.

⁵ A.E. Boardman, D.H. Greenberg, A.R. Vining, D.L. Weimer: *Cost-Benefit Analysis. Concepts and Practice*, Prentice Hall, Inc., Upper Saddle River, New Jersey 2001, s. 83.

Rozszerzając podział dóbr publicznych, G. Garrod i K.G. Willis podają trzy wymiary, które pozwalają klasyfikować dobra⁶:

- koszt alternatywny konsumpcji dobra,
- prawa własności producenta,
- prawa własności konsumenta.

W proponowanym przez nich układzie dane dobro może ze względu na powyższe kryteria otrzymać wartość 0 lub 1, w zależności czy spełnia daną charakterystykę. Oznacza to następujący podział:

- (1,1,1) – dobra prywatne (*private goods*, *PG*) – konsumpcja oznacza wykluczenie z korzystania innych; producent decyduje o dostarczeniu; konsument decyduje o wykorzystaniu dobra;
- (0,1,1) – dobra o zerowym koszcie alternatywnym, niepodlegające efektowi zatłoczenia (*non-congestion*, *NCG*), ale co do których można określić prawa własności (np. parki narodowe, muzea, niezatłoczone drogi). Wprowadzenie opłaty za korzystanie narusza w tym przypadku optimum Pareto;
- (1,0,1) – dobra z otwartym dostępem (*open acces*, *commons*, *OAG*) – występuje koszt alternatywny, ale niemożliwe jest wykluczenie z konsumpcji przez producenta, nie ma zdefiniowanych praw własności producenta, co prowadzi do nadmiernej eksploatacji i zwiększonych kosztów konsumpcji (np. otwarte łowiska);
- (0,0,1) – dobra semi-publiczne (*semi-public goods*, *SPG*), gdzie tylko konsument korzysta ze swoich praw względem dobra, które w każdym przypadku dostarcza mu nieujemnej użyteczności (np. fale radiowe, latarnie morskie);
- (0,0,0) – czyste dobra publiczne (*pure public goods*, *PPG*), gdzie nie występują koszty alternatywne konsumpcji i brak możliwości wykluczenia obejmuje zarówno producentów, jak i konsumentów (np. jakość powietrza, ochrona przeciwpowodziowa, hałas).

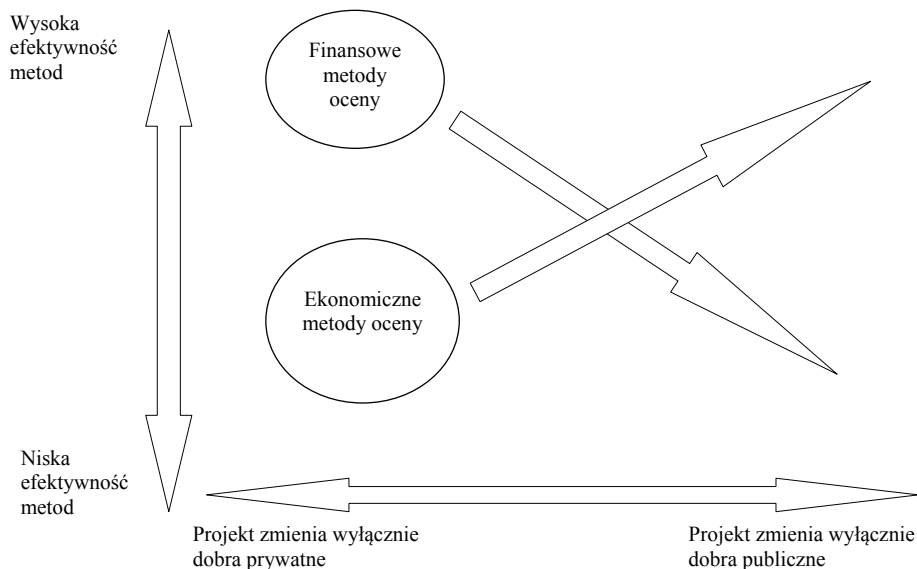
Wymienione cechy (brak kosztów alternatywnych, brak możliwości wykluczenia z konsumpcji, brak możliwości rezygnacji z konsumpcji) powodują, że rynek na dobra publiczne nie tworzy się samoistnie. W związku z tym dobra publiczne nie posiadają w ogóle ceny rynkowej (np. nie istnieje rynek czystego powietrza), albo jest ona zniekształcona (w przypadku dóbr w postaci mieszanej, np. parków narodowych).

Dla inwestycji wewnątrzgeneracyjnych (krótkoterminowych) istotne w tym zakresie jest rozróżnienie pomiędzy efektami generującymi zmiany w dobrach prywatnych i publicznych, które determinować będą sposób oceny efektywności (rys. 1).

Przyjęto tutaj uproszczony podział na metody oceny finansowej (np. metody dynamiczne typu NPV) oraz ekonomicznej (analiza kosztów–korzyści i metody z nią spokrew-

⁶ G. Garrod, K.G. Willis: *Economic Valuation of Environment: Methods and Case Studies*, Edward Elgar, Cheltenham, Northampton 1999, s. 17–21.

nione)⁷, gdzie kryterium rozróżnienia jest bezpośrednie zastosowanie cen rynkowych. Skuteczność metod oceny opartych na systemie rachunkowości przedsiębiorstwa lub rozszerzonych, opartych na tzw. cenach cienia, zestawiona jest z rodzajem dóbr zmienianych przez projekt.

Rysunek 1. Efektywność zastosowania metod finansowych i ekonomicznych w ocenie inwestycji w zależności od typu oddziaływania projektu (dobra prywatne vs dobra publiczne)

Źródło: opracowanie własne.

O ile metody finansowe w przypadku projektów zmieniających dobra prywatne można uznać za efektywne, czyli poprawnie oceniające opłacalność przedsięwzięcia, o tyle – w miarę jak w oddziaływaniach projektu wzrasta udział zmian w dobrach publicznych – metody finansowe tracą swoją skuteczność. Jeśli rzeczywista użyteczność (wycena społeczna) takiego dobra odbiega coraz bardziej od wyceny rynkowej, ocena za pomocą podejść finansowych zastępowana jest metodami oceny efektywności ekonomicznej, gdzie

⁷ Wśród metod alternatywnych wobec tradycyjnych podejść finansowych takich jak NPV czy IRR, wymienić można – oprócz analizy kosztów–korzyści – również liczne podejścia wywodzące się z badań operacyjnych, jak np. analizę wielokryterialną czy podejścia kosztu jednostkowego. Por. m.in. A.E. Boardman, D.H. Greenberg, A.R. Vining, D.L. Weimer: *op.cit.*, s. 40–44, J. Rączka: *Analiza efektywności kosztowej w oparciu o wskaźnik dynamicznego kosztu jednostkowego*, Transform Advice Programme: Investment in Environmental Infrastructure in Poland, Warszawa 2002, s. 3–7, M. Foltyn-Zarychta: *Metody oceny efektywności inwestycji zmieniających dobra środowiskowe – próba klasyfikacji*, [w:] *Efektywność – rozważania nad istotą i pomiarem*, red. T. Dudycz, G. Osbert-Pociecha, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 144, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010, s. 119–129.

wyceny dóbr opierają się na metodach pozarynkowych, takich jak metoda wyceny warunkowej czy metoda kosztów podróży⁸. Warto zwrócić uwagę, że niska efektywność metod ekonomicznych dla dóbr prywatnych nie jest związana z brakiem dokładności w wyniku oceny, ale raczej z relatywnie wysokim kosztem zastosowania tych podejść, co czyni je mniej skutecznymi tam, gdzie z podobnym efektem mogą być zastosowane tańsze w aplikacji metody finansowe.

Cechy dóbr prywatnych i publicznych w krótkim i długim okresie – analiza porównawcza

Analiza cech dóbr prywatnych i publicznych w momencie przejścia do długiej, międzygeneracyjnej perspektywy wymaga przyjęcia dwóch założeń.

Pierwsze założenie dotyczy rozdzielności pokoleń: kolejne generacje nie nakładają się na siebie; są traktowane jako niepodzielne jednostki. Pozwala to na ujęcie wielopokoleniowej perspektywy w uproszczony sposób, ale zarazem na wyostrenie pewnych problemów i relacji, pojawiających się wraz z wydłużaniem perspektywy czasowej.

Drugie założenie odnosi się do cech fizycznych dobra. Dokonując przełożenia cech dóbr prywatnych i publicznych na perspektywę wielopokoleniową zidentyfikować należy cechy dóbr, które sprawiają, że analiza ta będzie uzasadniona w długim czasie. Najważniejszą cechą jest tutaj trwałość dobra, czyli niezmienność jego podstawowych funkcji w czasie. Może być ona rozumiana dwojako:

- jako trwałość w sensie odporności na wpływ różnych czynników w czasie – dotyczy kapitału naturalnego i antropogenicznego nieożywionego,
- jako możliwość samoodnowy – dotyczy kapitału ożywionego – flory oraz fauny zdolnej do samoodnawiania⁹.

Tylko dobra trwałe mogą być wykorzystywane zarówno przez obecne, jak i następne pokolenia. Zatem analiza ograniczona jest do dóbr cechujących się trwałością zdefiniowaną jak powyżej.

Trzecie założenie odnosi się do przyjęcia, że producent i konsument są osobami fizycznymi i jako takie odchodzą wraz z zakończeniem trwania pokolenia, do którego należą.

Jako pierwszy krok analizy przyjęto zestawienie cech skrajnych rodzajów dóbr, czyli czystych dóbr prywatnych i czystych dóbr publicznych w długiej perspektywie.

⁸ Przegląd metod znaleźć można m.in. w: G. Garrod, K.G. Willis: *op.cit.*, Opaluch J.J.: *Rynkowe metody wyceny ekonomicznej*, [w:] *Ekonomiczna wycena środowiska przyrodniczego (materiały konferencyjne)*, red. G. Anderson, J. Śleszyński, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 1996, D.W. Pearce, A. Markandya: *Environmental Policy Benefits: Monetary Valuation*, OECD, Paris 1989, M. Foltyn-Zarychta: *Analiza kosztów-korzyści w ocenie efektywności inwestycji proekologicznych*, Prace naukowe, Akademia Ekonomiczna im. K. Adamieckiego, Katowice 2008, s. 83–125.

⁹ Zaznaczyć można, że wydłużanie perspektywy czasowej powoduje w zasadzie, że również zasoby nieożywione, np. paliwa kopalne, mogą ulec odnowieniu. Są one jednak wykluczone z powyższej analizy, ponieważ cykl ich odnowy liczony jest w geologicznej skali czasu, a wymiana pokoleniowa jest okresem zbyt krótkim na dokonanie się takiego cyklu.

W ujęciu wewnątrzgeneracyjnym dobra prywatne charakteryzowane są przez trzy wspomniane w poprzednim rozdziale cechy: ich konsumpcja generuje koszt alternatywny; producent decyduje o dostarczeniu; konsument decyduje o wykorzystaniu dobra. Z kolei czyste dobra publiczne nie generują kosztów alternatywnych, producent nie może wykluczyć konsumenta z użytkowania, a konsument nie ma możliwości rezygnacji z konsumpcji.

Można zatem wyróżnić trzy kryteria decydujące o „prywatności” dóbr:

1. Rywalizacja w konsumpcji/koszt alternatywny (KA).
2. Możliwość wykluczenia z konsumpcji przez producenta (P).
3. Możliwość rezygnacji z konsumpcji przez konsumenta/odbiorcę (K).

Ad. 1.

Kryterium istnienia kosztu alternatywnego, czyli rywalizacji w konsumpcji ulega rozmyciu w długiej perspektywie. Koszt alternatywny rozumiany jest jako koszt utraconych możliwości. W odniesieniu do cech dóbr prywatnych i publicznych kosztem alternatywnym wykorzystania dobra przez pewną osobę jest utrata możliwości korzystania z dobra przez inne osoby. Przy rozszerzeniu czasu na długi okres, wielopokoleniowe użytkowanie powoduje, że szereg osób może korzystać z dobra, nawet jeśli należą do różnych generacji. W krótkim terminie dobra cechujące się rywalizacją w konsumpcji przynoszą użyteczność jednej osobie (tej, która aktualnie użytkuje dane dobro), ale w perspektywie wielu pokoleń przynoszą użyteczność wielu osobom.

O ile zatem w ramach jednego pokolenia pojawia się koszt alternatywny, to w perspektywie wielopokoleniowej nie powinien być on uwzględniany¹⁰. Oznacza to, że czyste dobra prywatne i publiczne w długiej perspektywie nie spełniają pierwszego kryterium w tym samym stopniu.

Ad. 2.

Kryterium możliwości wykluczenia z konsumpcji przez producenta również nie jest spełnione w długiej perspektywie, co wiąże się z brakiem indywidualnej własności w wielopokoleniowym ujęciu. O ile w perspektywie krótkoterminowej możliwe jest wykluczenie z konsumpcji dobra, o tyle – zakładając wspomnianą trwałość – jeśli jest ono przekazywane kolejnym pokoleniom w użytkowanie, nie ma możliwości efektywnego wyegzekwowania prawa przez producenta, który nie istnieje. Dobro dostarczone przez producenta należące do jednego pokolenia będzie, ze względu na swoją trwałość, dostępne dla następców. Producent wraz z odejściem obecnego pokolenia traci wpływ na swoje decyzje i nie jest w stanie oddziaływać na przyszłe wykluczenia z użytkowania dobra. Przyjąć należy zatem, że jednopokoleniowe decyzje wykluczające z konsumpcji nie rozciągają się na przyszłe generacje, a więc w perspektywie wielopokoleniowej nie istnieje możliwość wykluczenia z konsumpcji przez producenta.

¹⁰ Wyjątkiem jest tu oczywiście całkowite wykorzystanie dobra w ramach jednej generacji, ewentualnie istotna zmiana jego funkcji, wówczas jednak dobro to nie spełnia przyjętej w rozważaniach definicji trwałości.

Ad. 3.

W perspektywie międzypokoleniowej dla dóbr prywatnych znaczenie traci również **możliwość rezygnacji z konsumpcji przez konsumenta/odbiorcę**. Konsumpcja pozostaje co prawda w indywidualnej gestii poszczególnych osób, jednak kolejne pokolenia jako jednostki nie mają możliwości rezygnacji z konsumpcji dobra, które już zostało dostarczone przez poprzednią generację. Jest ono dostępne dla generacji traktowanej jako całość. Dobra dostępne są dla wszystkich w momencie ich dostarczenia, a niemożność wykluczenia z konsumpcji tych dóbr wynika z samego faktu ich dostarczenia. W perspektywie indywidualnej poszczególne osoby mogą zrezygnować z dostarczonego dobra, jednak biorąc pod uwagę całe pokolenie, nie może ono zrezygnować z efektów inwestycji, która została dokonana przez pokolenie poprzedzające¹¹.

Oznacza to, że żadne z kryteriów definiujących dobro jako „prywatne” nie jest spełnione w długiej perspektywie, co zrównuje dobra prywatne z publicznymi. Rozważania podsumowuje tabela 1, zawierająca również opis dóbr mieszanych, łączących cechy czystych dóbr publicznych i prywatnych.

Tabela 1

Porównanie cech dóbr w perspektywie wewnątrz- i międzygeneracyjnej

Okres analizy	Wewnątrzgeneracyjny			Międzygeneracyjny		
	KA	P	K	KA	P	K
Cechy						
PPG	nie	nie	nie	nie	nie	nie
OAG	tak	nie	tak	nie	nie	nie
SPG	nie	nie	tak	nie	nie	nie
NCG	nie	tak	tak	nie	nie	nie
PG	tak	tak	tak	nie	nie	nie

Źródło: opracowanie własne.

Należy zwrócić uwagę, że zarówno dobra prywatne (PG), jak i dobra mieszane (OAG, SPG, NCG), posiadające w krótkiej perspektywie jedynie pewne cechy dóbr publicznych (PPG), w perspektywie wielopokoleniowej posiadają cechy tożsame z czystymi dobrami publicznymi. Ze względu na brak możliwości kontroli, zarówno poprzedzających generacji, jak i generacji następujących po obecnej, nie ma możliwości wykluczenia z konsumpcji ani po stronie producenta, ani konsumenta. Natomiast kryterium kosztu alternatywnego nie istnieje, ponieważ dane pokolenie korzysta z dobra jako jednostka, a potem odchodzi, co pozwala na użytkowanie przez kolejną generację. Konsekwencją powyższych rozważań

¹¹ A. Rangel pisze: „kiedy inwestycja zostanie dokonana, przyszłe pokolenia nie mogą być wykluczone z korzyści, jakie są generowane”, por. A. Rangel: *Forward and Backward Intergenerational Goods: Why Is Social Security Good for the Environment?*, „The American Economic Review”, 2003, Vol. 93 No. 3, s. 813–834.

jest konkluzja o braku podstaw do dzielenia dóbr na prywatne, publiczne oraz mieszane w perspektywie wielopokoleniowej.

Podsumowanie – problemy oceny efektywności w długim terminie w aspekcie podziału dóbr na prywatne i publiczne

Zauważony powyżej brak podstaw do dzielenia dóbr na prywatne i publiczne w perspektywie wielopokoleniowej ma również swoje konsekwencje dla oceny efektywności inwestycji przekraczających swym zakresem okres życia jednego pokolenia.

O ile w perspektywie jednopokoleniowej oparcie się na cenach rynkowych ma uzasadnienie, o tyle w długiej perspektywie na znaczeniu zyskują metody alternatywne w stosunku do metod finansowych. Oceniając inwestycję z perspektywy wielu pokoleń jednocześnie należałoby zatem, na gruncie teoretycznym, odejść od wycen rynkowych, które nie spełniają swojej funkcji w przypadku czystych dóbr publicznych, ponieważ stanowią one jedyną sferę oddziaływania inwestycji w długim okresie.

Odrzucenie metod finansowych musiałyby być jednak związane z przyjęciem założenia o determinującym jakość oceny kryterium podziału na dobra prywatne i publiczne. Oznacza to jednakże pominięcie innych, wspomnianych na początku referatu problemów, na które napotykają próby oceny efektywności inwestycji międzygeneracyjnych.

Najistotniejszym w tym względzie wydaje się problem pomiaru preferencji, który w równym stopniu dotyczy zarówno metod finansowych, jak i wszelkich podejść alternatywnych, łącznie z analizą kosztów–korzyści. Problem pomiaru odnosi się zarówno do niepewności co do preferencji przyszłych, nienarodzonych pokoleń (czy to obserwowanych na rynku, czy mierzonych za pomocą podejść pozarynkowych), jak i sposobu ujęcia tychże pokoleń w kryterium decyzyjnym, czego wyrazem jest wysokość stopy dyskontowej, wykorzystywanej do kalkulacji bieżącej wartości inwestycji.

O ile zatem w ujęciu teoretycznym wnioskować można, że wszystkie dobra uzyskują cechy czystych dóbr publicznych, o tyle przełożenia na ocenę efektywności stosowania poszczególnych metod ewaluacji należałoby dokonać z daleko posuniętą ostrożnością.

Literatura

- Boardman A.E., Greenberg D.H., Vining A.R., Weimer D.L.: *Cost-Benefit Analysis. Concepts and Practice*, Prentice Hall, Inc., Upper Saddle River, New Jersey 2001.
- Foltyn-Zarychta M.: *Analiza kosztów-korzyści w ocenie efektywności inwestycji proekologicznych*, Prace naukowe, Akademia Ekonomiczna im. K. Adamieckiego, Katowice 2008.
- Foltyn-Zarychta M.: *Metody oceny efektywności inwestycji zmieniających dobra środowiskowe – próba klasyfikacji*, [w:] *Efektywność – rozważania nad istotą i pomiarem*, red. T. Dudycz, G. Osbert-Pociecha, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 144, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010.

- Garrod G., Willis K.G.: *Economic Valuation of Environment: Methods and Case Studies*, Edward Elgar, Cheltenham, Northampton 1999.
- Opaluch J.J.: *Rynkowe metody wyceny ekonomicznej*, [w:] *Ekonomiczna wycena środowiska przyrodniczego (materiały konferencyjne)*, red. G. Anderson, J. Śleszyński, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 1996.
- Pearce D.W., Markandya A.: *Environmental Policy Benefits: Monetary Valuation*, OECD, Paris 1989.
- Przewodnik do Analizy Kosztów i Korzyści Projektów Inwestycyjnych: Fundusze Strukturalne, Fundusz Spójności oraz Instrument Przedakcesyjny*, Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej 2008.
- Rangel A.: *Forward and Backward Intergenerational Goods: Why Is Social Security Good for the Environment?*, "The American Economic Review" 2003, Vol. 93, No. 3.
- Rączka J.: *Analiza efektywności kosztowej w oparciu o wskaźnik dynamicznego kosztu jednostkowego*, Transform Advice Programme: Investment in Environmental Infrastructure in Poland, Warszawa 2002.
- Słownik demograficzny*, PWN Warszawa 1966.
- Steiner H., Vallentyne P.: *Libertarian Theories of Intergenerational Justice*, [w:] *Intergenerational Justice*, red. A. Gosseries, L.H. Meyer, Oxford University Press, Oxford 2009.
- Stern Review: The Economics of Climate Change*, 2006, www.sternreview.org.uk, s. xii.
- Thibault E.: *Dynamic efficiency and intergenerational altruism*, "Review of Economic Dynamics" 2008, No 11.

dr Monika Foltyn-Zarychta
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Streszczenie

W artykule dokonana została teoretyczna analiza zmian cech decydujących o definiowaniu dóbr jako prywatnych lub publicznych przy wydłużaniu perspektywy czasowej jednopokoleniowej na wielopokoleniową. Celem badawczym było również określenie wpływu tych zmian na ocenę efektywności międzygeneracyjnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

PRIVATE GOODS VS. PUBLIC GOODS IN INTERGENERATIONAL INVESTMENT DECISIONS

Summary

The paper presents theoretical analysis of changes in private and public goods characteristics along with extending the time frame from intra- to intergenerational. The research objective is also to identify the influence of those changes on intergenerational investment appraisal process.